

Kongressi intekas

I.K.

Mis asi see Soome-ugri kirjanike kongress õieti on?

E.T.

Kongress on tavaliselt ühe organisatsiooni korrapärane üldkoosolek, kuhu kogunevad liikmete esindajad, et arutada ühingu eesmärkidega seotud tegevusi, koostada edasine töökava ning valida juhtorganite liikmed.

Selline on ka soome-ugri kirjanike kongress: soome-ugri kirjanikud rajasid oma organisatsiooni – mitteformaalselt 1989. a., ametlikult 1993. a. –, mis vastas nende vajadustele, ning ühing, mis sai nimeks „Soome-ugri kirjanike assotsiatsioon”, kutsus kahe aasta tagant kokku kongressi, mis toimub iga kord erineva soome-ugri rahva territooriumil. Kõigepealt sai täis esimene ring: korraldajateks olid Marimaa, Soome, Ungari, Eesti, Komi, Mordva, Udmurdimaa, Handi-Mansimaa ja Karjala. Seejärel algas ring uuesti Marimaaga, järgnesid Soome, Salehard Neenetsimaal, mis oli esimeses ringis korraldamisest kõrvale jäänud, ja pärast seda Ungari. Järgmine korraldajamaa on Eesti.

Muidugi ei ole organisatsioonil väga ranget reeglistikku: meil ei ole näiteks ametlikult kindlaks määratud liikmeskonda. Seda küsimust on juhatuse koosolekutel ka korduvalt tõstatatud. Samas ei taha me olla reguleeriv organ, mis määrab, millest koosneb kirjandus; igas riigis või regioonis on olud erinevad – mõnes on olemas kirjanike liit, mõnes kirjanike ühing, mõnes aga pole ühtki literaate ühendavat organisatsiooni... Nii et meil on eraisikutest liikmeid (nt mitte soome-ugri riikidest, nagu minagi), aga samas kuuluvad organisatsiooni peamiselt kirjanike liidud. Igatahes oleme otsustanud, et ei taha kirjanduselu aktiivseid tegelasi kõrvale jätta ainuüksi sellepärast, et nad ehk ei kuulu organisatsioonisse...

I.K.

Kongressid on hea võimalus tutvuda soome-ugri kirjanduste hetkeolukorraga, kuid peale selle on igal kongressil ka peateema. Kes teema valib ja millele keskenduti möödunud aastal Ungaris Badacsonyis toimunud kokkusaamisel?

E.T.

Peateema valib juhatus eelmise kongressi lõpukoosolekul. Väga aktiivne teemade pakkuja on olnud 14 aastat presidendi funktsiooni täitnud Arvo Valton. Teemad on vahel tekitanud pingeid. Näiteks Arvo Valton kord teemaks „Huumor soome-ugri kirjandustes”. See tekitas juhatuses ägedat diskussiooni, sest mõned liikmed arvasid, et teema pole piisavalt... tõsine! Aga Badacsonys oli teemaks teater ja pooled ettekanded olidki sellele pühendatud. Delegatsioonid võtavad teemat kas väga tõsiselt või siis peaaegu ignoreerivad: Eesti ja Soome delegatsioonide koosseis sõltubki tavaliselt kongressi teemast, Venemaalt tulnud delegatsioonidele aga liidetakse tavaliselt üks või kaks delegaati, kes on suutelised sel teemal esinema, samas kui ülejäänud liikmed on valitud teiste kriteeriumite järgi – seda olen aastate jooksul märganud. Järgmise, Tartus toimuva kongressi peateema pakkus samuti välja Arvo Valton: „Ajalugu läbi kirjanduse pilgu”. See on väga hea teema, mis võiks inspireerida põnevaid

ettekandeid, ja me kindlasti ergutame osalejaid võtma seda arvesse delegatsioonide koosseisu määramisel.

I.K.

Kas Badacsonyi kongress täitis oma eesmärgi? Mida uut ja huvitavat seal kuulda sai? Kas õnnestus „arutada ühingu eesmärkidega seotud tegevusi, koostada edasine töökava ning valida juhtorganite liikmed”?

E.T.

Minu meelest täitis küll, veel rohkemgi kui kunagi varem. Tegelikult oli see vägagi meelde jääv kongress. Esiteks oli osavõtt erakordselt suur: üldiselt on Venemaalt tulevate delegatsioonide koosseis (peamiselt rahapuuduse tõttu) kõhnavõitu, eriti kui tegemist on reisiga välismaale, kus nõutakse neilt viisasid. Mitte, et kirjanikud ei sooviks reisida... Seekord olid delegatsioonid enamasti arvukad, ja seda hoolimata sellest, et mitte igal pool polnud võimu suhtumine soosiv: kui Handi-Mansiiskist tuli ringkonna toel seitse kirjanikku, siis kolm mordvalast said tulla üksnes omaenda tugeva motivatsiooni toel, kuna vabariik otsustas, et nende osalus pole otstarbekas... Nad pidid ise sponsorid leidma. Kirjanike tugevat motivatsiooni pole siiski raske seletada. Selle tekitaja on kahtlemata assotsiatsiooni presidendi Janos Puztay tegevus: kahe kongressi vahelisel ajal algatas ta kõigi soome-ugri keelealadega tõlkealaseid koostööprojekte. Tulemus oli rabav ja ma pole kindel, et sel alal suudame Tartu kongressil temaga võistelda: 36 tõlkeraamatut kõikides soome-ugri keeltes. See annab tunnistust väga intensiivsest tegutsemisest ning on väga rõõmustav. Ja muidugi olid ka tõlkijad ise rõõmsad, nähes oma töö tulemust raamatu kujul. Samuti jäi kongress meelde ungari esinejate kõrge taseme poolest: nad tutvustasid väga huvitavaid näiteid selle kohta, kuidas saab kirjandus mängida aktiivset rolli ühiskonnas ning tugevdada rahva ühtekuuluvustunnet. Näiteks 12 ilusaima ungari luuletuse projektiga, kus ühe kirjandusteadlase valitud luuletusi trükiti, analüüsiti, esitati ühislugemistel. Samuti korraldati mitmesuguseid üritusi luuletajate sünnipaikades. Nägime ka, kuidas ungari klassikalise draama „Inimese tragöödia” põhjal on loodud imeilus animafilm, jpm. Nii et vaimset toitu oli Badacsonyis küllalt. Ka juhatuse töö osutus rahuldavaks: suureks mureks oli algusest peale Janos Puztay soov lahkuda presidendi kohalt. See põhjustas muret, kuna väljastpoolt Venemaad ei leitud ühtki sobivat kandidaati, samas aga on kindel soov mitte panna Venemaa kolleege täbarasse olukorda: venemaalasest president peaks kahtlemata toime tulema väga tugeva survega, mis võiks ohtu seada koguni tema turvalisuse. Lõpuks õnnestus siiski veenda senist presidenti jätkama, kuid tema kindel tingimus oli, et tõlkealane koostöö peab jätkuma. Nii et ühe hoobiga sai president valitud ja edasine töökava paika pandud. Loodame, et 2017. aastal õnnestub meil Tartus samal tasemel kongress korraldada!